

Monsterfabriken

I ett slott uppe på en bergstopp är en ensam professor besatt av tanken på att skapa liv. Den ena efter den andra märkliga varelsen tar form och förpassas till en tillvaro gömd från människorna nedanför berget och glömd av professorn som bara har ögon för sin senaste skapelse. Men när en kringresande cirkus gästar staden i bergets skugga ska allt förändras...

Rek för åk 1 t.o.m. åk 5

INTRODUKTION

Monsterfabriken baseras på Guy Bass bokserie *Stitch Head* men är också en fartfylld ljusare parafras på Mary Shelleys Frankenstein-berättelse.

Liksom Shelleys roman kretsar filmen kring ansvar, omsorg och det grundläggande behovet av bekräftelse och kärlek. Professorn som skänker Styngve liv överger, likt Frankenstein, sin skapelse och Styngve lämnas att själv förstå världen och sin plats i den.

I mötet med andra uppstår under filmens gång frågan vad som egentligen gör någon till ett monster. Är det utseendet, eller är det hur man behandlar andra?

Monsterfabriken är, trots allvarliga undertoner, en humoristisk och hoppfull berättelse med möjlighet till försoning.

Handledningen berör rädslan för det okända, våra sinnen, fantasi, mod, fördomar, vänskap, bekräftelse och förstås: Mary Shelleys Frankenstein.

HANDLING

I ett slott högt uppe på ett berg ovanför det lilla samhället Skuggebohult, bor en professor besatt av idén att skapa liv. Han konstruerar märkliga varelser av olika delar och har lärt sig att kontrollera energin i åskans blixtar för att kunna väcka sina skapelser till liv. Eller, ”nästan-liv”, som de själva kallar det.

Slottet är fullt av udda typer. Ingen är den andra lik. Men professorn är alltid besatt av sitt senaste projekt och har inte tid eller intresse för någon annan – inte ens sin allra första skapelse Styngve, som lever ett stilla liv i slottet och försöker vara behjälplig för att fånga professorns uppmärksamhet.

Styngve assisterar i laboratoriet, introducerar de nya monstren till slottet, läser sagor för de andra och gör sitt bästa för att få tillvaron så välfungerande som möjligt. Men, som alla vet, lever monster under ständigt hot. Om människor får syn på dem så kommer de att vilja bränna ner slottet och förstöra allt. Därför är det viktigt att Styngve snabbt lär alla monster att kontrollera sin monstruositet – inte skrika, inte skrämmas och absolut inte lämna slottet.

När det nya stora monstret Morris väcks till nästan-liv tar Styngve honom på rundtur, ser till att han bli ordentligt tvagad och fastspänd i biostolen för att titta på introduktionsfilmen och lära sig hur farliga människor är. Morris blir förskräckt men fylld av tacksamhet gentemot Styngve, som han kallar sin allra bästa vän i hela världen. …Även om han bara har en vän. Och aldrig har varit ute i världen.

En dag anländer en cirkus till Skuggebohult. Cirkusdirektören Konny Knassamlare är förtvivlad över det sviktande intresset för hans hårresande uppvisningar. När en flicka berättar att Skuggebohultsborna är vana vid värre, eftersom det sägs bo monster uppe i slottet, beger sig Konny Knassamlare dit.

Styngve gör sitt bästa för att hålla den oönskade besökaren borta men tillslut hamnar de ändå oundvikligen öga mot öga. När Konny ser den lilla ihopsydda figuren ser han samtidigt stora möjligheter till berömmelse och rikedom för sig själv.

Han försöker intala Styngve att han kan bli en stjärna och att människor kommer att älska honom. Styngve är tveksam men låter sig övertalas. Han lämnar slottet och följer med cirkusen. Morris fattar beslutet att hämta tillbaka Styngve.

I Konnys sällskap får Styngve uppleva något han aldrig tidigare har varit med om. Människor uppmärksammar honom, berörs, skräms, ropar hans namn och fascineras. Styngve njuter av att inte vara den bortglömda figuren i slottets skuggor. Men en flicka, Anna-Bella, närmar sig honom som person och inte som ett monster. För henne blir Styngve en vän och hon tycker att kändisskapet mest är fånigt.

När Morris anländer till Skuggebohult säger Styngve att han inte vill bli räddad och går istället tillbaka till Konny.

Konny ställer till med en storslagen föreställning. Men Styngves styngn börjar spricka på scenen. Istället för att hjälpa honom gör Konny ett nummer av att Styngve håller på att slitas isär och att han sen ska sy ihop honom igen som en del av showen. Styngve förstår där och då att Konny aldrig har brytt sig om honom, utan bara utnyttjar honom.

Den lojale Morris har dock inte gett upp om att få hem sin bästa vän. Nu kastar han sig in genom tältduken och fritar Styngve.

Konny blir rasande och smider en ny elak plan för att vända situationen till sin fördel: han kidnappar Styngves vän Anna-Bella och säger till människorna i Skuggebohult att monstren har tagit henne.

Koppling till läroplanen, Lgr22
Exempel på relevans i grundskolan. Filmen rekommenderas för åk 1 t.o.m. åk 5

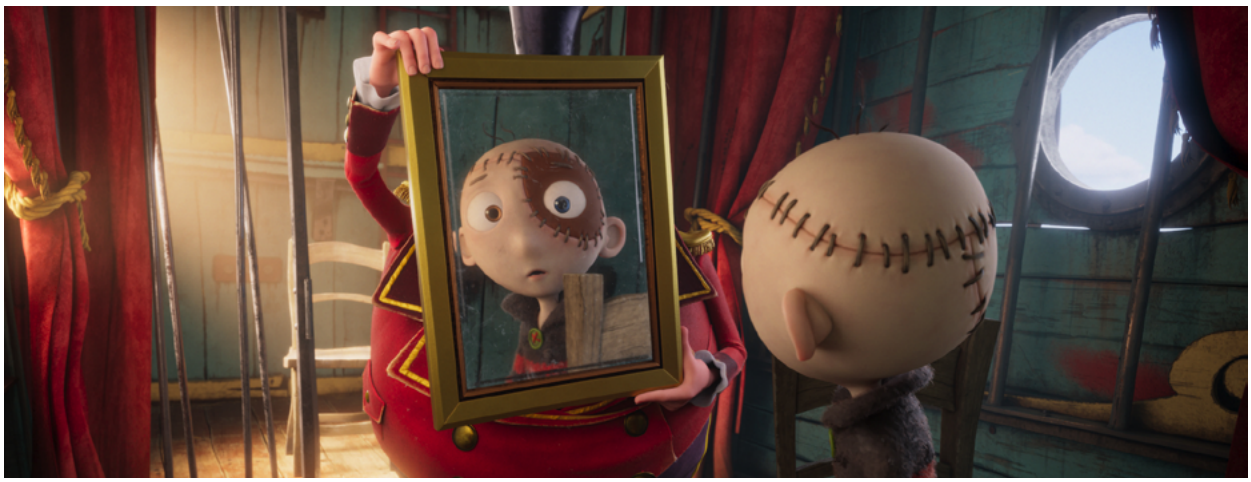
SVENSKA
Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier.

I undervisningen ska eleverna möta samt få utveckla kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Eleverna ska ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika genrer. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

SAMHÄLLSKUNSKAP
Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv samt möjlighet att utveckla förståelse för hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck. Eleverna ska också ges verktyg att kritiskt granska hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen genom information, ståndpunkter och argument i olika sammanhang och källor.

RELIGION
Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor och etiska förhållningssätt samt ge eleverna verktyg för att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. På så sätt ska undervisningen bidra till elevernas möjligheter att utveckla en personlig livshållning och beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

BIOLOGI
Undervisningen i ämnet biologi ska syfta till att eleverna utvecklar nyfikenhet på och intresse för att veta mer om sig själva och omvärlden. Eleverna ska därför ges möjligheter att ställa frågor om naturen och människan utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om naturen och människokroppen samt ge dem förutsättningar att använda biologins begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara biologiska samband.

Människorna bildare en mobb och beger sig mot slottet för att rädda Anna-Bella och hämnas på monstren. – Det är precis den katastrof som monstren hela tiden har fruktat. De har fått lära sig att människorna kommer att bränna ner slottet och förstöra allt om de blir varse monstrens existens.

Monstren har alltid hållit tillbaka sin monstruositet, men nu uppmanar Styngve dem i stället att bejaka sina väsen. Problemet är att de verkligen är skräckslagna.

Människorna stormar in i slottet och lyckas snart omringa monstren inne i rummet där Styngve brukar köra introduktionsfilmen för nya skapelser. Filmen ska egentligen lära monstren hur farliga människorna är och varför monstren måste hålla sig gömda. Men filmrullen har inte spolats tillbaka efter den senaste visningen. När Styngve nu trycker på startknappen börjar filmen därför från slutet och spelas baklänges.

Det som människorna och monstren ser blir således en omvänd version av filmens vanliga budskap. I stället för att se hur människor besegrar monstren och bränner ner slottet, ser de bilder där människorna springer baklänges bort från slottet ner för berget och stänger in sig i sina hus medan monstren lever ut uppe på slottet.

Monstren tittar häpet på varandra och rollerna förbyts; människorna blir räddare än monstren och inkräktarna jagas nu genom slottet.

Mitt i tumultet lyckas Anna-Bella ta sig loss ur sin fångenskap. Hon berättar för alla att det var Konny och inte monstren som hållit henne fången. Allas vrede vänds mot Konny, som nu har som enda mål att fånga in Professorn och så försäkra sig om en egen Monsterfabrik med skapelser att tjäna pengar på.

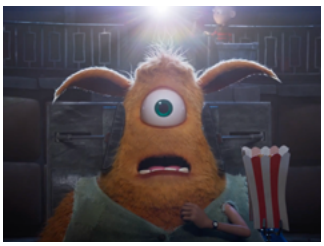
Morris och Styngve lyckas stoppa Konny, som läggligt ådrar sig intresse från ett gigantiskt krokodilmonster. Men Styngve skadas och blir liggandes medvetslös i Morris famn.

Professorn kommer fram och tittar på Styngve. Han förstår plötsligt att den lilla skapelsen som ligger framför honom i alla år lojalt har kämpat för att fånga hans uppmärksamhet. När han ser sig omkring upptäcker han också alla de andra varelser som han har skapat och sedan glömt bort. En efter en säger de sina namn och professorn kommer till insikt om att de inte är misslyckade experiment, utan egna personligheter med känslor och nästan-liv. Professorn klappar försiktigt Styngve på kinden samtidigt som Styngve öppnar sina ögon.

Nu utbryter dans och fest, med monster och människor tillsammans, alltmedan Konny hamnar i gapet på det stora krokodilmonstret.

När eftertexterna rullar visas fotografier som berättar om de fortsatta festligheterna. Där syns också hur Konny Knassamlare spottas ut ur jättekrokodilens mun. I eftertexterna står det också skämtsamt att ingen kom till skada under filmens tillkomst.

DET OKÄNDA OCH HUR VI UTFORSKAR VÄRLDEN

I filmen är både människor och monster rädda för varandra. Inte för att de någonsin har träffats – utan kanske just för att de inte har träffats eller ens sett varandra.

• Vilka olika sinnen har vi människor?

• Olika djur har olika välutvecklade sinnen. Kan du ge exempel på djur som har väldigt bra syn, djur med väldigt bra hörsel eller djur med särskilt bra känsel? Kan man ana djurens känsliga sinnen i deras fysik? Och varför har de utvecklat dessa ”superkrafter”?

Vi människor förlitar oss mycket på vår syn. I mörkret har vi svårare att se och vi skärper våra andra sinnen för att uppfatta omgivningen. Det vi inte kan uppfatta med våra sinnen fyller vi i med hjälp av tankearbete: tidigare observationer, erfarenheter och fantasi.

Om vi hör ett ljud i mörkret föreställer vi oss hur rummet ser ut (i ljuset) och vad som skulle kunna låta, eller brukar låta. Om vi inte kommer på ett svar så börjar vi fantisera kring vad det skulle kunna vara. Fantasi hjälper oss att förstå och utforska världen.

Ett citat som ofta tillskrivs Einstein lyder: ”Det verkliga tecknet på intelligens är inte kunskap, utan fantasi.”

• Hur får man mer fantasi, tror du?

Vi lär oss saker hela livet, om världen, varandra och oss själva.

• Vad lär sig Professorn om monstren i filmen? Hur lär han sig?

• Vad lär sig Styngve om sig själv i filmen? Hur lär han sig?

Man blir helt enkelt aldrig färdiglärd. Väldigt kloka personer, som lärt sig väldigt mycket, brukar tvärtom säga att ”ju klokare man blir – desto mer inser man att man inte vet”.

• Att inse att man inte vet är alltså att vara klok! Det kallas också för att vara ”ödmjuk”. Vad menas med det? Är någon i filmen ödmjuk? Är någon i filmen inte ödmjuk? Hur / på vilket sätt märks det?

Om man inte vet *vad man inte vet* är risken stor att man har fördomar. Fördomar är antaganden om personer eller grupper. Monstren i filmen har fördomar om hur människor är. Och människorna har fördomar om hur monstren är.

• Vad hade monstren för fördomar om människorna i filmen? Hur påverkade fördomarna relationen mellan monstren och människorna? Hur påverkade de monstren själva?

• Varför trodde människorna på Konny Knassamlare när han sa att monstren hade kidnappat Anna-Bella, tror du?

MOD OCH RÄDSLA

Anna-Bella är utåtriktad och nyfiken. När Styngve frågar henne om hon inte är rädd för honom så svarar Anna-Bella att hon *såklart inte* är rädd, för det ”är dumt att vara rädd”. Men är det verkligen så?

• Vad kan rädsla fylla för funktion?

Det finns rädsla som är rationell, alltså logisk och helt eller till viss del motiverad, och så finns det rädsla som inte är lika motiverad. Att vara lagom rädd för ormar till exempel, kan ju vara bra om man bor på en plats där det finns giftiga ormar och man då behöver vara lite vaksam. Att vara rädd för eld kan vara bra om det gör att man är försiktig och inte bränner sig. Och så vidare. Men om man är så rädd för ormar att man inte vill gå ut i naturen i Sverige, eller är så rädd för monster att man inte kan sova – då har man en rädsla som inte skyddar en utan ställer till besvär.

• Är du rädd för något? Vad?

• Är din rädsla motiverad tycker du? Varför / varför inte?

• Har du något knep att dela med dig av för att hantera rädsla?

Styngve har gömt sig i skuggorna uppe på slottet och skrämts av tanken på att bli sedd. Nu kastar han sig ut i en okänd värld och möter människornas blickar. Hans beslut att lämna slottet får i sin tur Morris att utmana sin största rädsla och ge sig ner till staden där människorna bor.

• Vad är det att vara modig?

• Kan man vara modig utan att vara rädd?

• Hur blir man modig?

• Vad menas med att vara *dumdristig*?

• Har du någon gång gjort något modigt eller dumdristigt? Vad gjorde du, i så fall? Förstod du innan om det var modigt eller dumdristigt?

Ibland är det härligt att vara rädd eller att utmana sin rädsla. Att åka berg- och dalbana, läsa en spökhistoria eller se en läskig film till exempel.

• Hur känns olika slags rädsla i kroppen?

• Vad är det som händer i kroppen när vi blir rädda; i hjärnan, hjärtat, musklerna, blodet? Varför?

ÄKTA OCH FALSKT

I filmen ställs olika sorters känslor mot varandra. Morris och Anna-Bella tycker om Styngve för den han är, inte för att han är berömd eller kan ge dem något tillbaka. Konny däremot utnyttjar Styngve för egen vinning, men låtsas vilja honom väl.

Styngve har svårt att se och förstå skillnaden på olika känslor och motiv. Han är så ovan vid att få uppmärksamhet så han tror att Konny är hans vän och att publiken som jublar och ropar hans namn verkligen har betydelse.

• Hur är en bra vän?

• Hur märks det att Morris är en bra vän?

• Hur märks det att Anna-Bella är en bra vän?

Äkta vänskap bygger på omsorg, välvilja och ömsesidighet, alltså att båda ger och tar i relationen. En bra vän vill att den andra ska må bra, utan att det ska leda till egen vinning.

En falsk vän kan säga snälla saker och verka bry sig om en eller vilja en väl. Men det visar sig ofta i handlingar att personen egentligen bara tänker på sig själv.

Varken Konny eller publiken känner Styngve på riktigt. De vill ha något av honom, och när han inte längre kan ge dem det de vill ha kommer de att förlora intresset och gå vidare till något annat.

• Hur kan man veta om någon verkligen bryr sig – eller bara utnyttjar en?

Konny Knassamlare manipulerar Styngve och sedan invånarna i Skuggebohult för att försöka påverka dem att agera så som han vill. När han ljuger om Anna-Bellas kidnappning tror människorna på honom utan att själva undersöka vad som har hänt. Deras redan existerande rädsla för monstren gör att de snabbt bildar en mobb och beger sig mot slottet.

• Människor vill ofta tro på sådant som bekräftar föreställningar de redan har. Diskutera varför! Vad blir konsekvensen av det?

• Vad menas med källkritik, och när behöver man vara källkritisk?

När Styngve får fans, fotograferas, skriver autografer och det säljs varor med hans ansikte på, börjar han tro att han är viktig och omtyckt av an-

dra. Styngve längtar egentligen inte efter berömmelse i sig, utan efter att bli sedd och bekräftad. Filmen visar skillnaden mellan att vara sedd av många och att vara verkligt sedd av någon som känner och bryr sig om en.

Det som händer kring Styngve påminner om den kultur som omger oss idag, där kändisar och influencers ofta framställs som förebilder och där berömmelse kan verka både normalt och eftersträvansvärt.

• Vad är det egentligen som gör någon värd att beundra?

• Beundrar du någon? Varför?

FRANKENSTEIN OCH LIVETS BESTÅNDSDELAR

Mary Shelleys *Frankenstein eller den moderne Prometheus* publicerades 1818 och brukar räknas som en av de första science fiction-romanerna. Den handlar om Victor Frankenstein, en ung vetenskapsman som lyckas skapa liv genom att sätta ihop delar av döda kroppar. Men när varelsen vaknar blir Victor skräckslagen och överger honom, utan tanke på sitt ansvar för den varelsen han skapat och att liv är mer än en fysisk kropp.

I romanen blir Frankensteins skapelse avvisad och ensam. I filmen omges Styngve av andra men längtar efter att bli sedd och söker sig bort från slottet. *Monsterfabriken* kan, trots allvarliga undertoner, utvecklas till en humoristisk och hoppfull berättelse. I filmen finns möjligheten till försoning. Människor och monster kan upptäcka att de inte behöver vara fiender, och professorn får till slut upp ögonen för sina bortglömda skapelser.

Två av monstren som i följd presenterar sig för professorn i filmens slut är Mary och Shelley – en tydlig blinkning till författaren och hennes klassiker.

• Ta reda på mer om Mary Shelley! När föddes hon? Var? När skrev hon Frankenstein?

Tiden då Mary Shelley skrev *Frankenstein* kallas för romantiken. Det var en tid då vetenskapen gjorde stora framsteg inom bland annat anatomi, medicin, kemi och elektricitet. De nya vetenskapliga upptäckterna väckte både hopp och oro. Elektricitetens krafter undersöktes intensivt, och människor började fantisera om möjligheten att väcka dött material till liv.

• Levande varelser är inte bara kroppar. Diskutera: vad har vi för grundläggande behov som gör att vi kan känna oss levande och må bra? Skilj på fysiska behov och psykiska och sociala behov.

Monsterfabriken är full av referenser. Här med en blinkning till filmen E.T. och en av filmhistoriens mest berömda bilder. Filmerna handlar båda om utanförskap, vänskap och empati – och om att hitta sig själv och sin plats i världen.

• Vad gör en levande varelse till *en person*?

• Ibland pratar man om människans *själ*. Vad menas med det? Vad består själen av, var finns den och var kommer den ifrån? Har andra varelser än människor också en själ, tror du?

• Läs *Frankenstein* och samtala mer om bokens mening och likheter och olikheter med filmen! Boken är en klassiker och finns tillgänglig i många utgåvor, även på lättläst svenska.

UTFORSKA MER!

Monsterfabriken är full av sång och musik – hur påverkar det berättelsen?

Filmen följer berättarstrukturen ”hemma-borta-hemma” som är vanlig i sagor. Diskutera vad den innebär! (Läs gärna mer i t ex filmhandledningen till När Mumbo Jumbo blev jättestor.)

Produktionsuppgifter

Originaltitel: Stitch Head
Regi: Steve Hudson
Land: Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Luxemburg
Speltid: 92 min
Tal: Svenska
Text: Svenska
Åldergräns: barntillåten
Tillgängliga format: VOD, DCP

Bokning

Skolbio på biograf: Smorgasbord Picture House
log@smorgasbordpicturehouse.se

Institutionella visningar: Smorgasbord Picture House
log@smorgasbordpicturehouse.se

Mer information, trailer och översikt:
www.smorgasbordpicturehouse.se/film-i-skolan